

RAZGOVOR Z RONALDOM TRISCHEM,
DIREKTORJEM VZHODNONEMŠKIH
FILMSKIH FESTIVALOV

IN EVROPA 1989

Letošnji leipziški filmski festival je potekal v burnem obdobju družbenih sprememb v Nemški demokratični republiki. To se je poznalo že na samem sporedu otvoritvenega večera, ki je bil spremenjen v zadnjem trenutku, pa tudi sicer v vzdušju družbeno prebujenega starega velesojemskega mesta, v katerem film s svojo tri desetletja trajajočo festivalsko tradicijo sodi pravzaprav med mlajše mednarodne prireditve. Upoštevati je treba, da ima Leipzig borzno in velesojemsko tradicijo, ki sega stoletja v preteklost. In čeprav je mednarodni filmski festival med mlajšimi manifestacijami tega starega mesta, ki je obenem znano kot Bachov kraj, je ta filmska prireditev prišla v sam svetovni vrh specializiranih filmskih festivalov dokumentarnih, televizijskih in vseh vrsti kratkih filmov. Po pomembnosti sodi ta filmski festival skupaj z Oberhausnom in Krakowom med najuglednejše na svetu. Spričo dosedanje družbene naklonjenosti, ki jo je filmu izkazovala Nemška demokratična republika kot tudi spričo številnih sprememb, ki se v tej državi vrstijo dobesedno po tekočem traku, spričo iskanj organizacijskih in vsebinskih oblik delovanja naših filmskih prireditev v Jugoslaviji kot tudi organizacije celotne kinematografije, je bil razgovor z direktorjem leipziškega filmskega festivala še posebej aktualen.

Gospod Trisch, kaj pomeni biti direktor vseh filmskih festivalov v Nemški demokratični republiki? Koliko je teh prireditev in kaj so njihove značilnosti?

Dvanajst let je tega kar smo osnovali produkcijo vseh nacionalnih in mednarodnih filmskih festivalov, ki je podrejena Ministrstvu za kulturo NDR, glavni upravi za kinematografijo. Direkcija pripravlja in izvaja vse v zvezi s filmskimi festivali, sem sodijo v prvi vrsti Mednarodni festival dokumentarnih, kratkih in televizijskih filmov v Leipzigu, obenem pa organiziramo nacionalni festival dokumentarnih in kratkih filmov za potrebe kinematografov in televizije, ki je vsako leto v Neu Brandenburgju meseca oktobra, to je festival podoben vašemu v Beogradu s to razliko, da pri nas enakopravno upoštevamo kinematografske in televizijske filme. Ta festival je na neki način priprava na Leipzig, kajti tam izbiramo naše filme, ki jih bomo prikazali selekcijski komisiji leipziškega festivala. To je delovni festival, na njem ni nagrad in na ta festival ne vabimo tujih gostov. O filmih sicer diskutiramo, novinarji, kritiki, filmski ustvarjalci jih ocenjujejo, ne delujejo pa nikake žirije niti ne podeljujejo nagrad. Imamo samo programsko komisijo, ki izbira filme in sestavlja program, vendar brez nagrajevanja. Na tem festivalu prikažemo izbor 50 filmov po predlogu producentov in avtorjev. V Nemški demokratični republiki sicer letno posname 300 kratkih in dokumentarnih filmov. Vsaki dve leti izmenoma poteka v mestu Gera festival otroških igranih in TV filmov, kjer prikažemo celovečerne igrane, dokumentarne, kratke, animirane in televizijske

filme za otroke. Na tem festivalu filme ocenjuje žirija, vabimo goste iz tujine in organiziramo filmski sejem, na katerem poteka prodaja naših filmov za otroke ne samo domačim kupcem, distributerjem in televiziji pač pa tudi kupcem iz tujine. Izmenično s festivalom otroških filmov, prav tako vsake dve leti, poteka v Karl Marx Stadt festival celovečernih igranih filmov, ki so nastali v proizvodnji NDR. Ta festival bo prihodnje leto konec maja, festival otroških filmov pa je bil letos februarja. V Karl Marx Stadt prikažemo izbor iz proizvodnje naših celovečernih igranih filmov. Pri nas imamo samo en studio za proizvodnjo igranih filmov v okviru katerega deluje več proizvodnih skupin. Za festival, ki je, kot sem že omenil, vsaki dve leti, izbere posebna komisija s tajnim glasovanjem 10 filmov za tekmovalni spored, ostale prikažemo v informativni sekciji. Žirija izbere najboljši film, posebna priznanja prejmejo tudi ustvarjalci najboljšega scenarija, režije, kamere, moške in ženske vloge, scenografije, kostumografije, skratka podobno kot pri vas v Puli. V štirih dneh, kolikor traja prireditev, prikažemo dveletno proizvodnjo. Tu selektorji drugih festivalov izberejo filme za svoje prireditve, saj v relativno kratkem času dobijo informacije čez celotno proizvodnjo igranih filmov. Na to prireditev vabimo goste iz tujine. Z naštetimi štirimi filmskimi festivali oziroma tedni na nek način tudi geografsko pokrijemo deželo: Neu Brandenburg je na severu, Gera na Türiškem, Karl Marx Stadt je pomembno industrijsko središče, no in Leipzig je svetovno znano velesojemsko mesto na Saškem.

Kako so festivali v Nemški demokratični republiki integrirani v celotno kinematografijo?

Po hierarhiji sodimo pod ministrstvo za kulturo, ki nas financira. Sicer pa smo vsebinsko in poslovno ter programsko tesno povezani z nacionalnim filmskim podjetjem DEFA, zlasti z oddelkom za zunanjo trgovino, ki skrbi za izvoz naših filmov, sodelujemo z našo filmsko distribucijo, s filmskimi studiji, televizijo in združenjem avtorjev oziroma filmskimi delavci. Naš festivalski komite povezuje vedno film in televizijo, člani so iz obeh medijev, kar je bilo nekoč zelo komplicirano, kajti televizija je imela programsko bolj ozke, okorne, včasih v dnevno politiko usmerjene cilje, medtem ko je tozadevno film bil vedno prožnejši, vitalnejši, bolj je bil odprt, ustvarjalen. Včasih so bile debate zelo ostre, da ne rečem, da je šlo kar na nož, vendar so se strasti polegale in prišlo je do smiselnega sodelovanja, ki bogati predvsem program, kar je v prvi vrsti dobro za gledalce. Film je imel na nek način več politične in avtorske svobode. Upamo lahko, da bodo družbene spremembe, ki so v teku, tudi na tem področju prinesle še več pozitivnega.

Kot direktor vseh filmskih festivalov imate pregled čez celotno filmsko in velik del TV

produkcije v Nemški demokratični republiki tako pri celovečernem igranem kot pri kratkem, televizijskem in dokumentarnem filmu. Ali lahko z vidika kvantitete in kvalitete predstavite vaš film?

Začnimo pri dokumentarnem filmu: naši studiji proizvedejo letno 300 do 350 dokumentarnih filmov. Sem sodijo tudi izobraževalni, vzgojni, poučni filmi, na primer s področja vzgoje v prometu itd. Naš festival za svoj program izbira le med tistimi filmi, ki so posneti prvenstveno za kino in TV. Teh je pa okrog 100 na leto. Od teh izberemo približno 30 del in 20 del izmed TV stvaritev, ki so realizirane v filmski tehnologiji. Ne jemljemo seveda publicističnih del, ki se realizirajo za potrebe dnevnih programov, pač pa dela, ki imajo neko z vidika časa dlje trajajočo vrednoto. Takih del nastaja na naši televiziji letno okrog 40, to so enourni, včasih daljši, včasih krajši filmi. Med celovečernimi filmi nastajajo letno štirje, ki so namenjeni izključno otrokom. V studiju dokumentarnih filmov deluje posebna skupina, ki letno posname okrog 20 dokumentarnih filmov za otroke, ki so namenjeni otroškim kinom ali otroškim programom na TV. V studiju animiranih filmov nastane letno 20 do 30 kratkih animiranih filmov za otroke, to so risanke in lutkovni filmi. Precej teh filmov, bodisi animiranih ali dokumentarnih nastaja v filmskih studijih po naročilu televizije. Le-ta pa sama letno proizvede nekako 6 do 8 igranih otroških filmov, ki so sicer narejeni za televizijo, a obenem grede tudi v programe kinematografov. No, in studio za igrani film posname letno 12 do 14 celovečernih filmov, med katerimi so 4 namenjeni otrokom, kar je recimo tretjina programa. To je na hitro predstavljen produkcijski letni obseg filmske proizvodnje v Nemški demokratični republiki.

Ali so in kako so nemški filmski festivali v NDR poslovno povezani s plasmajem filma? Je moč govoriti o kaki sistematski povezavi?

Nažalost o kaki posebni sistematičnosti ne more biti govora. Od lani so prisotne inicijative, da tu v Leipzigu razvijemo močnejši filmski sejem, za kar obstajajo pogoji. Imamo ugodno lokacijo v centru, hotelske možnosti, prostore za prikazovanje filmov, bodisi kino dvorane ali video predvajanice. Moram reči, da se je šele v zadnjem času naš oddelk za zunanjo trgovino intenzivneje vključil v ta prizadevanja in razgovori, začeti tik pred festivalom, se bodo takoj po njem nadaljevali. V Leipzig prihaja vedno več predstavnikov televizij, letos jih je tu še posebno veliko, tudi privatnih, kabelskih, tu so ljudje od videa.

Mar ni paradoks, da je festival z 32-letno tradicijo v tako svetovno znanem velesojemskem mestu kot je Leipzig, sicer razvil programsko linijo, povsem ob strani pa je pustil poslovno? V Milanu je na primer znani filmski sejem MIFED zrasel sredi velesojem-

jemskega prostora kot dodatek že sicer uveljavljeni vrsti sejamskih manifestacij.

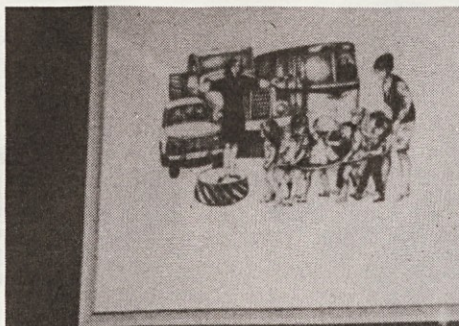
Vsekakor. Tržni del naše dejavnosti je očitno naša slabša stran, medtem ko smo festivalsko forsirali. Tu smo morda podobni našim jugoslovanskim prijateljem. A da so možnosti za trženje, dokazuje prav jugoslovanski film **Dan ko je bil rojen socializem**, ki je doživel dober uspeh in je bil naslednji dan po predvajanju nekajkrat prodan.

Priče smo zelo hitrim družbenim spremembam v NDR. Ali se spremembe zadnjih tednov odražajo tudi v filmih in festivalskem sporedu?

Dela za filmske kamere je bilo zadnje čase dovolj. Snemali so dokumentaristi, snemala je televizija, snemali so študenti filmskih šol, nekaj od tega je že razvito in obdelano, nekaj še ne... Trije filmi so prikazani na festivalu, eden na video, ki so ga posneli študenti pod naslovom **Ali še lahko rešimo Leipzig?** je bil prikazan v okviru video sekcije. Trudimo se pokazati čim več od tega kar je narejenega in kar nam je ponujenega. Ne gre samo za demonstracije, gre za drugačen, objektivni, odkriti in kritičen pristop do vrste dogodkov. Na primer: obnova med vojno porušenega Leipziga, urbanistične spremembe, ohranitev starega mestnega jedra. To je vendarle svetovno znano kulturno mesto s tisočletno tradicijo. Nekateri urbanistični in gradbeni posegi zaslužijo kritiko. Ali na primer vprašanja okolja — zrak je včasih tako onesnažen, da je stanje že alarmantno. Filme kažemo tudi samo kot material, kajti če želimo biti aktualni ne smemo odlašati. Kar letos ne bomo prikazali, bo drugo leto že zastarelo.

Po vseh spremembah, ki smo jim priče — kako predvidevate bodočo usmeritev Leipzškega festivala? Kakšen bo 33-ti festival ob letu?

Prepričan sem, da se bo veliko spremenilo. Smo sredi intenzivnih družbenih sprememb in obenem na pragu velike gospodarske krize. Ta trenutek nam sploh ni jasno kako naprej niti kje bomo dobili sredstva za ta festival v bodoče. Doslej smo imeli relativno ugodne možnosti, buĎet je znašal za festival okrog 1 milijon mark. Ali bo tako tudi v bodoče in kje bo nova vlada dobila sredstva spričo gospodarske krize, tega ta hip ne vem. To bodo pokazali naslednji trije, štiri meseci... Potreben bo čas, morda nekaj let, da se prestrukturiramo, da festival načelno obdržimo, vendar ne v tej kvaliteti. Morda sem pesimist, a to izhaja iz informacij vlade, ki je seznanila parlament z dejstvom, da imamo 130 milijard mark notranjega dolga, 30 milijard mark zunanjih dolgov in s 56 milijardami mark podpiramo malo-prodajne cene življenjskih potrebščin. Sedaj se bo vse moralo temeljito spremeniti. Cene bodo šle navzgor, na realno raven. Podpiranja nizkih cen ne bo več. Potrebna bo celovita ekonomska reforma. Spremenila se bo cenovna politika, zasluĝki, pokojni-

RONALD TRISCH

ne, realne vrednost naše valute, ki je uradno nasproti zahodnonemški marki 1:1, dejansko pa je na črnem trgu zahodnonemška marka vredna 20 naših. Vse to bo vplivalo na celotno kulturno življenje. Ne gre samo za kinematografijo in leipziški festival, gre tudi za dejstvo, da verjetno v bodoče ne bo moč snemati 300 dokumentarnih filmov na leto, da ne bo mogoče subvencionirati vrste družbenih dejavnosti, ki so doslej delovale v izključni odvisnosti od državnih dotacij. Leipzig pri tem ni izjema.

Leipzig in Evropa? V mislih nimam uglednega leipziškega velesejma temveč le film-ski Leipzig?

Nedvomno bomo manj odvisni od države in njenih sredstev, pač pa se bomo morali ozreti po drugih virih. Svoje bo moralo prispevati tudi samo mesto, po vzoru nekaterih drugih evropskih manifestacij, ne nazadnje tudi po vzoru vaše Pule se bo po-

trebno ozreti za sponzorji, s poslovnimi prijemi bo potrebno ustvarjati lastna sredstva, tu so še elementi reklame, ne nazadnje odprtost v evropski prostor in poslovna naravnost včasih staneta, a lahko tudi veliko prineseta. Izkoristiti bo treba vse prednosti tega festivala: tu so se srečavale kinematografije Srednje in Južne Amerike, Afrike in Azije, Leipzig je bil pomembno stičišče vsega novega, kar je ta del sveta lahko predstavil v svojih filmih. nedvomno se bo spremenilo razmerje vabljenih in tistih, ki prihajajo sem na lastne stroške. Zato moramo storiti vse, da ohranimo atraktivnost programa, ki edini lahko privabi večje število udeležencev. V sodelovanje se bodo morali vključiti sistemi kot so turizem, zračni in železniški transport, banke itd.

Jugoslavija se zadnja leta ne predstavlja najbolje v Leipzigu. Nekoč smo bili znani po priznanjih, nagradah, dobro sprejetih filmih, zadnja leta zamujamo s prijavami, ne dostavljamo pravočasno kopij, ne prijavljamo filmov, če jih že prijavimo jih ne pošljemo... Letos sem edini predstavnik iz Jugoslavije, počutim se kot tisti iz daljnjih dežel kot so Mehika, Mozambik, Avstralija... Čemu tako? Kje je vzrok?

Odgovor je treba iskati predvsem v Jugoslaviji sami. Osebnost me tak odnos zelo prizadene, ker vem, da je Jugoslavija imela v Leipzigu vedno dober program in s tem tudi dober sprejem. Veliko filmov je bilo tu prikazanih in veliko nagrad zanje so Jugoslovani odnesli domov. Skušal sem poiskati odgovore, vendar zaman. Morda se nismo obračali na prave naslove, na prave ljudi, morda ne poznamo novih razmer pri vas in nimamo pravega stika neposredno s filmskimi hišami, ki proizvajajo filme, z avtorji samimi... Morda smo bili preveč usmerjeni na eno samo, centralno ustanovo v Beogradu, Jugoslavija film, ki pa ne funkcioniira kot bi morala. Morda kot festival nismo delovali v povezavi z desetimi ali več partnerji v Jugoslaviji, s katerimi bi neposredno navezali stik, kar je včasih tudi nemogoče, saj sploh ne vemo, kdo vse dela pri vas in kaj dela. V številnih državah obstajajo neke povezovalne ustanove, ki združujejo proizvajalce, na znotraj delujejo povezovalno, navzven reprezentativno in informativno, na njih se obračamo in oni naše sugestije posredujejo naprej in povratne informacije nam.

Jugoslavija filmu smo pravočasno poslali dolg seznam filmov, ki nas zanimajo in jih vabimo k udeležbi. Kopij, ki smo jih prejeli, je bilo zelo malo. Svet se je zadnja leta spremenil. Sedaj se pošiljajo ogledne kasete s ponudbo najnovejših filmov. Kaj takega iz Jugoslavije sploh ne dobimo. Mar to pomeni, da za Jugoslovane Leipzig ni več pomemben? Jugoslavija je veljala za državo, ki je bila s svojimi kratkimi filmi v svetu deležna velike pozornosti. Po svoje negativno vpliva na plasma jugoslovanskega filma tudi beograjski festival, ki sploh ne vabi več tujih gostov in selektorjev ali pa jih povabi v zadnjem trenutku s telegramom. Obvestil o terminih vaših prireditev ne prejemamo pravočasno, če jih sploh prejemamo. Skratka: menim, da nam sami Jugoslovani dajete premalo priložnosti, da se seznanimo z vašimi deli in še tista, ki jih spoznamo in povabimo, ne pošljete pravočasno ali pa sploh ne. To za vas same in vaši kinematografijo ni dobro.

POGOVARJAL SE JE MILAN LJUBIĆ